

**12.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi
(21-22 Ekim 2008, Ankara)**

Türkiye'de İş - İşçi Sağlığının Durumu

Prof.Dr.A.Gürhan Fişek

(1. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

2. Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni)

TÜRKİYE'DE İŞ - İŞÇİ SAĞLIĞININ DURUMU

- Hukuksal Alt Yapının Gelişimi
- En İyi Uygulamalar
- Durum
- Değerlendirme

HUKUKSAL ALT YAPININ GELİŞİMİ

- 1919 tarih ve 3 sayılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın Kuruluş Yasası
- 1921 tarih ve 124 ile 151 sayılı Zonguldak-Ereęli Maden Havzası'nda alıőan İőçilerle ilgili Yasalar
- 1930 tarihli ve 1593 sayılı Genel Sağlığı Koruma Yasası

HUKUKSAL ALT YAPININ GELİŞİMİ

- 1936 tarihli ve 3008 sayılı İŐ Yasası
- 1940 ve sonrası iŐŐi sağlığı iŐ g¼venliđi konusundaki t¼z¼kler
- 2003 ve sonrası iŐ sağlığı g¼venliđi ile ilgili y¼netmelikler (Avrupa Birliđi Direktiflerinin T¼rkçe'ye Kazandırılması)

EN İYİ UYGULAMALAR

- İşyeri hekimlikleri ve İşletme Hastaneleri

EN İYİ UYGULAMALAR

- Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi

EN İYİ UYGULAMALAR

- İSGÜM

EN İYİ UYGULAMALAR

- Meslek hastalıkları hastaneleri

EN İYİ UYGULAMALAR

- SSK Tıp Kongreleri ve SSK Tıp Akademisi

EN İYİ UYGULAMALAR

- İş Teftişı

EN İYİ UYGULAMALAR

- TTB İşçi Sağlığı Kongreleri ve TTB İş Hekimliği Sertifika Programı

EN İYİ UYGULAMALAR

- Fişek Enstitüsü :
- Küçük işyerleri için Ortak Sağlık Güvenlik Birimi

EN İYİ UYGULAMALAR

- TESK : IDDG uygulaması

EN İYİ UYGULAMALAR

Bir çok ilkleri ve özgünlükleri içeren bu uygulamaların, dikkat edilirse, tümü, bunu başlatan kurumlarla sınırlı kalmıştır. Gerek bu kurumdan, gerekse diğer ilgili kurumlardan kaynaklanabilen nedenlerle, destek görmemiş ve dar kalıpları içerisinde kalmışlardır. Bir kısmı hala uygulayıcı kurumların çabaları ile sürdürülmektedir. Ama gelişme hızları yavaş ve dönüştürme güçleri yetersizdir.

DURUM

Bu kadar ilgili kuruluş, bu kadar çok model çalışma ve iyi bir mevzuata karşın Türkiye'de iş sağlığı güvenliğinin düzeyi yüz güldürücü değildir.

SSK istatistikleri, ülkemizde, kayıt dışı çalışmanın çok fazla olması dolayısıyla, verilen rakamları en düşük değerler olarak görmek gerekmektedir. Yine de bizler için bir yol gösterici olmaktadır.

DURUM

- 2006 SSK İstatistikleri bize şunları gösteriyor :
  - * Bir yıldaki toplam iş kazası sayısı : 79.027 . Bunun %90,6 'sı üç günden fazla işgöremezliğe neden olmuş.
  - * İş kazasına uğrayan işçilerin % 59,8'i üç ay ile 5 yıl arasında kazaya uğradığı işyerinde çalışmış.
  - * İş kazalarının üçte ikisinin küçük işyerlerinde (50'den az işçi çalıştıran) meydana gelmektedir.

DURUM

- Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2005 - 2008 eylem planında, iş kazalarının %20 azaltılacağı öngörülmüştü. Bakanlık, kendisi için belirlediği gibi iş kazalarını düşürmek bir yana, 2005 yılındaki düzeyini de koruyamamıştır.

DURUM

* 2005'ten 2006'ya yaş-iş kazasına uğrama ilişkisi :

14 yaş ve altı %38,7

15-17 yaş arası % 146,5 artmıştır.

DURUM

* 2005'ten 2006'ya kazaların ağırlığı da artmıştır. Sürekli işgöremezliklerdeki artış:

Kısmi (%10-39) ..... % 37,0

Tam (%40- .) ..... % 42,8

Toplam'da ..... % 38,3 artış vardır.

DURUM

* 2002'den 2006'ya ölümlerde de artış vardır :

2002'ye göre ..... % 82,56

2003'e göre ..... % 96,54

2004'e göre ..... % 89,30

2005'e göre ..... % 48,51 artış var.

DURUM

SSK istatistiklerine baktığımız zaman, 2006 yılında, makinelerin neden olduğu kazaların sayısının 9533 olduğunu görürüz. Bu rakam, tüm kazalar içerisinde yüzde 12,06'lık bir pay tutmaktadır. Demek ki her 10 işçiden biri, makinelerin neden olduğu kazalardan ötürü yaralanıyor ya da ölüyor.

DURUM

SSK iş kazası istatistiklerinde el-kol-omuz yaralanmalarıyla sonuçlanan iş kazaları oldukça fazla olup; 42 697 iş kazası bu şekilde meydana gelmiştir. Yüzdeye vurursak, 2006 yılında meydana gelen tüm iş kazalarının yüzde 54,03'ü el-kol-omuzda yaralanmaya yol açmıştır.

En çok görülen iş kazalarından biri **düşme** biçiminde gerçekleşenlerdir (%32,4).

DURUM

En çok görülen iş kazalarından biri **düşme** biçiminde gerçekleşenlerdir (%32,4). Düşme sonucu olan kazalar bütün kazaların neredeyse üçte biridir

DURUM

1. İşçinin düşme

A) Yüksekten düşebilir (% 4,8)

B)Yürürken-koşarken tökezlenebilir, yuvarlanabilir (% 6,5)

2. Bir cismin ya da malzemenin işçinin üzerine düşmesi

A) Kayan ve çöken toprak, kaya, taş, kar (% 2,4)

B) Çökmeler (bina, duvar, iskele, merdiven vs.) (% 0,4)

C) Taşınan cisimlerin düşmesi (% 11,6).

DEĞERLENDİRME

Eldeki verilerden de görüldüğü gibi, Türkiye'de mevzuat konusunda yaydığımız iyimser düşünceleri, bunun uygulanması konusunda öne süremiyoruz. Demek ki, Türkiye'de iş sağlığı güvenliğinin önemli çıkmazları vardır.

DEĞERLENDİRME

Bu çıkmazları, 5 başlık altında toplayabiliriz :

1. İnsan odaklı çıkmazlar
2. Bilim ve teknoloji odaklı çıkmazlar
3. Ekonomik çıkmazlar
4. Denetimde çıkmazları
5. Yönetimsel çıkmazlar

DEĞERLENDİRME

Bu kadar ilgili kuruluş, bu kadar çok model çalışma ve iyi bir mevzuata karşın Türkiye'de iş sağlığı güvenliğinin düzeyinin yetersizliği nasıl açıklanabilir? Bunun tek açıklaması şudur: Kurumsal işbirliğinin gerçekleştirilememiş ve bu alanda özerk, saygın bir “odak kurum” yaratılamamıştır.

DEĞERLENDİRME

O zaman Türkiye'nin önündeki hedefi, devlet-işçi-işveren-üniversite-meslek odaları ve gönüllü kuruluşların eşit düzeyde söz ve karar sahibi oldukları, “özerk ve saygın” bir kurumsal yapının oluşturulmasıdır.

DEĞERLENDİRME

Özerk ve saygın bir nitelikteki “İş Sağlığı Güvenliği Kurumu”nun ödevleri şöyle tanımlanabilir :

1. Ülkemizde iş sağlığı güvenliğinin gelişmesi için çok boyutlu yaklaşım ve işbirliklerinin yaşama geçirmek,
2. Sendikalar ve meslek odası üyeleri aracılığıyla, ulusal politikaları etkilemek; ulusal düzey ve işletmeler arasındaki köprünün kurulmasını sağlamak,

DEĞERLENDİRME

3. Kurumlarca geliştirilen “en iyi uygulama” örneklerinin, ülke çapında ve benzer yapıdaki yabancı ülkelerde yaygınlaştırılması için çalışmalar yapmak,

4. Dünya'daki gelişmeleri izleyerek, ülkemizde de bunların irdelenmesi ve yararlı görülenlerin uygulamaya aktarılması için çalışmak,

5. İş sağlığı güvenliği mevzuatının yaşama geçirilmesi için kurumsal güçlerin birleştirilmesi için yol haritaları çizmek; kurumlararası uzlaşmalar sağlayarak, geçiş süreçlerinin sancısız ve hızla geçilmesinin sağlamak,

DEĞERLENDİRME

6. İşyeri düzeyindeki İş Sağlığı Güvenliği Kurulları'nın işleyişlerini kolaylaştırmak; birbirleriyle ve merkezle iletişimlerini geliştirmek,

7. İşyeri hekimlerinin, iş güvenliği uzmanlarının ve sosyal danışmanların görevlerini etkin yapabilmelerinin ve iş güvencelerinin sağlanmasının koşullarını yaratmak,

8. İş sağlığı güvenliği destek hizmetlerinin, tarafsız ve bilimsel bir kimlik içerisinde gerçekleşmesini sağlamak.

DEĞERLENDİRME

Umarım çıkmazlarımızdan korkmak yerine onların üzerine yürüme cesaretini gösteririz.

